

skrbjevanja ubozih, ki se bo brez dvoma prav tako slabo obnašalo, kakor krajna policija sploh. Česar kdo ne more, se tudi od njega tirjati ne sme. —

Da bode poduk o tej stvari popolnši, povemo prihodnjič še tudi ktero o tem, kako da se po krščanskih ravnilih ubožci preskrbljuje.

Zastran obiskovanja ljudske šole.

Eden naših naročnikov nas vprašuje: ali se morejo otroci, ki so v hribih po 2 uri dalječ, siliti, da redoma v šolo hodijo in ali je prav in postavno, ako hoče krajni šolski svet s kaznimi pokoriti stariše, ker otroci 2 uri dalječ v šolo ne morejo?

Na to odgovarjamo, da tako trdo postopanje kr. šol. sveta nikakor ni v smislu postave. V smislu novih šol. postav je, da otroci nad 1 uro dalječ v šolo naj ne hodijo. Tako velevali §. 59. postave od 14. maja 1869 zastran vstanovitvenja šol, da se naj „šola napravi povsod v taci krajih, kder v okolici ene ure in po 5letnem poprečnem številu nad 40 otrok biva, ki bi sicer nad eno uro dalječ v šolo hoditi morali.“ To je jasno kot beli dan; nad eno uro dalječ naj otroci v šolo ne hodijo; kder bi toraj veliko dalje v šolo imeli, se naj nova šola napravi, ako je v okolici ene ure in po petletnem poprečnem računu več ko 40 za šolo zrelih otrok. Toliko otrok je pa v hribih v okolici ene ure prav malo kde. Za hribovsko mladino kaže le nedeljska šola, v kateri se, ako je v pravih rokah, otroci vsega dovolj naučijo, kar je kmetu vedeti potrebno in koristno.

Res, da postava s kaznimi žuga, ako se šola zanemarja; pa postava govori le o neopravičenosti zamudi. (§. 25. postave od 14. maja 1869; deželna postava od 4. febr. 1870 §. 32.) Opravičen ali veljaven izgovor pa imajo gotovo hribovski otroci, ki so po 2 uri dalječ od šole. Če pomislimo veljavne izgovore, ki jih postava od 20. avg. 1870 zastran šolske zamude našteva, imajo hribovski stariši še več za se. Po §. 4. imajo stariši veljaven izgovor, ako njih otroci iz šole izostajajo:

- a) če so otroci bolani,
- b) če so stariši ali domači bolani, kateri očitno otroka za postrežbo doma potrebujejo;
- c) če je slabo vreme ter bi otroci na zdravju v nevarnost prišli;
- d) če so poti prehud ali nepristopni.

Ko bi tudi zgoraj omenjene, jasne določbe zastran daljave v šolo v postavi ne bilo, morajo vendar tudi najliberalniši šolski očetje spoznati, da je posebno v zimskem času za zdravje hribovskih, po dve uri od šole oddaljenih, navadno slabo oblečenih otrok silno nevarno, ako se hočejo siliti, da po 4 ure pota v šolo in iz šole vsak dan napravijo! To je nečloveško in toraj krivično in nepostavno.

Naj se toraj dotični krajni šolski svet nekoliko ohladi in uboge hribovske otroke in stariše pri miru pusti ter resno preudari, da imajo stariši prvo in nedotakljivo pravico do svojih otrok od Boga, pravico, katero morajo vsaj pametni sosedje in srenjčani tim bolj spoštovati, čim več jo šolska postava v mnogem oziru žali.

Gospodarske stvari.

Proračun krme, klaje ali piče.

Pod tem naslovom razglasa profesor dr. Wilhelm v „Ldb.“ spis, katerega smo v poglavitnih potezah za „Gosp.“ bralce posneli, ker je stvar premislila vredna.

Naši živinorejci pogostoma greše, da več živine skozi zimo drže, nego je dobilo in je redno preživiti morejo. Mnogi še bistvenih pogojev uspešne in hasnovite živinoreje ne poznajo. Dobiček, ki ga živina vrže, stoji do neke višine v ravni razmeri h krmi, ki jo živina dobiva. Da se mlada živina le slabo razvija in le po malem raste, da imajo krave le pičlo mleka, temu je glavni vzrok prepičla in preslaba krma ali klaja. Deset dobro rejnih živinčet vrže več dobička, nego pa dvajset slabo gleštanah in izstradanih repov. Dostikrat je živina konec zime tako shujšala in je toliko na svoji telesni teži zgubila, da prve tedne spomladi, ko pride zelena klaja ali paša, komaj po zimi zgubljeno meso zopet nabere in se nekoliko popravi. Gnoj od suhe živine te zgube ne nadomestuje, ker ga je malo in še ta ves pust in brez moči. In kar dobra poletna paša in klaja popravi, gre prihodnjo zimo zopet v zgubo in tako leto za leto. Vrh tega pa je gospodar spomladi dostikrat prisiljen živino, komaj da se pašnik nekoliko ozeleni, na pašo goniti. Prerana paša pa ovira na pašniku veselo rast in lastnik ima dvojno škodo: v hlevu na gnoju, ki se na potih in spašnikih raztepe, in na spašniku, ki se prerano oddrne.

Morebiti pa kdo misli, da več živine več gnoja da. Pa ta misel je popolnoma kriva, ker ni gnojna množina odvisna od števila repov v hlevu, ampak v prvi vrsti od pokladane krme in nastlane stelje. Dobro rejena živina daja več in boljšega gnoja od izstradane in suhe.

Treba torej mnogovrstne škode se varovati in za časa skrbeti, da je napravljena krma za število živine, katero hočemo skozi zimo rediti, v pravi razmeri. Če se doma krme prepičlo pridela, treba je klaje prikupiti, postavim: tropin, otrobov, prge ali preš in druge, da se tako krmina množina s prezimovano živino v pravo razmero spravi.

Če hočemo zvedeti, koliko živine da zameremo skozi zimo z vso narejeno krmo prerediti, si moramo to izrajtati ali krmin proračun napraviti, t. j. vso klajo, kolikor smo je pridelali,

moramo po centih sešteti, nje redilno vrednost pozvediti in potem zračunati, za koliko repov bode skoz zimo segla. Pred vsem treba znati, koliko krme posamesna živinčeta potrebujejo. To kaže senenska vrednost, če se namreč redilna vrednost jednega centa sena primeri s slamo različnih družih žit in klajnih stvari. Tako ima:

400—500 funtov zelene klaje,	
200 " ječmenove ali ovsene slame,	
250 " pšenične slame,	
300 " ržene slame,	
50 " zrnja,	
200 " krompirja,	
300 " bele pese,	
400 " navadne repe,	
80 " ogršične prge ali preše,	
100 " črskih pivnih tropin	

ravno toliko redilne vrednosti, kolikor jo ima 100 funtov travniškega sena.

Če se tedaj klajin proračun dela, se mora vsa na kakem gospodarstvu pridelana klaja s pomočjo teh števil na vrednost sena prerajati. Na to se pozve vsakdanja potreba vse živine, kolikor je kateri gospodar v hlevu ima. Zato pa je najpristojnejše merilo živa teža živine. Rajta se namreč na 100 funtov žive teže $3\frac{1}{3}$ funta na dan, da se živina popolnoma zadostivo preživi in tudi za delo pripravna ostane. Tako potrebuje na primer krava, ki ima 800 funtov žive teže, $26\frac{2}{3}$ funtov sena na dan. Če dalje vso napravljeno klajo s tem, kar na dan vsa živina v hlevu potroši ali pojé, delimo, najdemo čas, kako dolgo bomo z napravljeno klajo po zimi segli. Če pa hočemo zvedeti, koliko živine moremo z vso napravljeno klajo prerediti, se to zve, če vso napravljeno klajo s tem delimo, kolikor jedno živinče skoz celo krmino dobo, skoz zimo, potrebuje. Tu pa je vsikdar bolj varno krmino dobo nekoliko bolj raztegniti, da se ne uštejemo in v neprilicne zadrege ne pridemo. Svetovati je klajin proračun do konca meseca majnika raztegniti, čeravno se po naših krajih večidel meseca maja že zelena klaja in paša začinja. Neugodno vreme pašo in zeleno klajo spomladi večkrat zapreči in živini se mora v hlevu pokladati.

Ker je pa zdaj ravno čas, si krmin proračun narediti, hočemo tukaj kratek izgled podati, kako da se to naredi. Vzemimo, da so kmetu za zimsko krmino dobo, t. j. od 1. novembra do 31. majnika, tedaj za 212 dni, vrh primerne množine turšične slame in stelje na razpolaganje sledeče množine klaje:

225 cent. travniškega sena	=	225 senenske vrednosti,
150 " detelje	=	150 " "
60 " ržene slame	=	20 " "
175 " pšenične slame	=	70 " "
150 " ovsene slame	=	75 " "
600 " pese	=	200 " "
400 " navadne repe	=	100 " "

vkup . . 840 cen. sen. vrednosti.

Od te številke se mora pa najprej to, kar vprežna, za gospodarstvo neogibno potrebna živina potrebuje, odbiti. Vzemimo, da se na kmetijstvu, ki ima blizo 30 orali posejanja, redita dva konja, ktera vrh primerne množine ovsa po 10 funtov sena in po 10 funtov slame na dan potrebuje, toraj vkup 424 centov sena, 424 centov slame. Če slamo za polovico senenske vrednosti rajtamo, imamo poprek okoli 75 centov senenske vrednosti, ki se morajo od gori povedane številke odbiti tako, da jih še ostane 765 centov, kateri na 212 dni razdeljeni na dan 361 funtov za pokladanje dajajo.

Po prejšnjem računu moremo blizo 14 po 800 funtov težkih krav ali pa toliko število živine, da ima vkup 108 centov žive teže, s to klajo prerediti. Na primer:

1 plemenskega bika težkega	
9 centov	= 9 cen. žive teže,
10 krav po 8 centov težke	= 80 " "
1 dveletnega junca 7 cen. teže	= 7 " "
3 letne telice po 4 cente težke	= 12 " "

vkup . . . 108 cen. žive teže.

Ti repi imajo prej povedane klaje prek in prek zadosti.

Če bi bilo pa več živine v hlevu, kakor bi se je z gori povedano klajo skoz zimo prerediti moglo, si mora gospodar ali število repov znižati ali pa klaje, kolikor je primanjkuje, prikupiti. Kaj da ima storiti, to določuje cena živine in cena klaje.

Svetujemo vsakemu živinorejcu, ki boče od svoje živine vspešen hasek imeti, da predno se zima začne, tak proračun napravi in število živine v pravo razmero z množino napravljene klaje spravi.

Kako gre krompir v kleti hranjevati, da se daljne gujilobe varuje?

Skušeni kmetovalci sledeče nasvetujejo: V majbnih in tesnih kletnih prostorih, ki so dosti krat brez oken, skoz ktera bi čisti zrak prihajati, sprideni pa odhajati mogel, se naj napravi z deskami obit predel 6 čevljev dolg, 5 pa širok. Temu predelu naj se naredi pod iz votlih ali pa zidarskih opek, še boljše pa iz suhih, dobrih desek, če so lahko pri rokah, ki moraja pa na polagah ležati nad tlami, da ne prhnijo. Ob straneh tega predela pa se postavijo iz dobre, suhe, oziminske slame $\frac{3}{4}$ do 1 čevlj debelo narejene pleternice. Med te se v predel krompir nasuje tako, da slama pleternic še za čevlj nad nasuti krompir moli. Krompir na kupu še nekoliko izhlaplja in sopuh skozi slamnate pleternice lahko izbaja, da krompir suh ostane. Ta način hranjevanja varuje krompir gujilobe in krompir dolgo dober in zdrav ostane.

(„Pr. Ldw.“)

Nekaj o bučelarstvu.

Bučele so letos malo rojile, nekteri bučelarji, ki imajo mnogo starih rojev, niso letos nobenega mladega dobili. Meseca maja je menda škodil mraz, meseca avgusta pa, ko so pri nas najboljši roji, je predolgo deževalo. Ob začetku septembra so še sicer nekteri panji rojili, iz teh pa menda nič ne bo, ker so premalo časa za pašo imeli. — Pri tej priliki bi rad bučelarje opomnil, da si Skočidolskih panjev ali košev priskrbé, ki so pri nas redki kot bele vrane. Gotovo bode vsacega veselilo, pregledovati vse notranje delovanje bučelic, ki ga pri tem celó nič ne nadlegujejo. Teh panjev sem si preskrbel, čeravno sem zaradi slabe letine samo eden mlad roj v nov panj spraviti zamogel. Bučelice pa v njem tako veselo in marljivo delajo, da smem ta panj med najboljše šteti.

Kdor želi pozvedeti, kako da se s Skočidolskimi panjevi ravna, naj bere „slovenski bučelarček“, izdan po družbi sv. Mohora l. 1871. Kdor pa hoče panje videti ali jih imeti, se naj blagovoli pri meni oglasiti, ter mu hočem po njegovi volji postreči.

Radoslav Rižnar,

pri sv. Tomažu blizu Velike nedelje.

Državni zbor.

V 67. seji je predlagal dr. Foregger, zastopnik mest in trgov na slov. Štajerskem, t. j. zastopnik liberalnih nemškutarjev, ki so ga volili, da se naj društvena postava frajmavrerjev za ljubo tako spremeni, da se bodo ti rovarji smeli tudi v Avstriji očitno (na tihem so že itak) ustanovljati. — Ker je dunajska dež. vlada že 4krat enako prošnjo frajmavrerjev odbila, meri Foreggerjev predlog očitno na to, da ministra Stremayra v zadrego spravi. Predlog se je v 70. seji sprejel in odboru v pretres izročil. Ministri so seveda nasproti glasovali, ker je to — v katoliški državi sitna reč; pa njih stranka (levo središče) jih je pri tem na cedilu pustila ter glasovala za predlog (tudi naš štajerski dež. predsednik, žl. Kübeck), bolj boječi so jo pa iz zbornice med glasovanjem pobrisali. Ista „napredna“ Foreggerjeva stranka je v naslednji 68. seji vprašanje do vlade stavila, kar zopet na min. Stremayra meri, zakaj da še niso in kedaj bodo izdane izvršilne postave, da se „verske“ postave od 7. maja 1874 brž in bolj krepko izvršujejo; zakaj da še ni v letošnjem drž. proračunu znesek, ki ga bodo v smislu omenjenih postav posamesne fare in kloštri plačevali v cerkveni zaklad, in hoče li vlada skrbeti, da predloži v tej stvari dodatek k letošnjemu drž. proračunu?

V zalogi še imajo „naprednjaci“ tirjatve, da se oo. Jezuiti odpravijo in civilni zakon vpele. — Iz vsega je očitno, da hočejo ti zastopniki ljudstva svojo nezmožnost, denarne in davkarske zadeve urediti, pokriti in olepšati s svitom brezverstva, in tako — puhlim glavam in lahko-

živcem se prikupiti! Ljudstva čakajo in čakajo, da se jim silna bremena zlajšajo, obrtnija in trgovina vzdihuje pod hudimi nasledki denarnega poloma, liberalstvo jim pa ponuja — Bismarkovih krutih naredeb zoper cerkev in nedolžne redovnike! Namesto kruha — kamen!

Dr. Kronawetter je vtrjeval svoj predlog, da se društvena postava predela tako, da ne bodo več mogle pol. gosposke samovoljno motiti in prepovedovati društev; predlog se z veliko večino in navdušeno sprejme.

Baron Dipauli s Tirolskega se je poslanstvu odpovedal, brez dvoma zato, ker vidi, da ta drž. zbor ne bo de državi miru po pravični spravi z deželami in narodi pripravil.

Sostavila se je v smislu §. 7. postave za vrvanje zemlj. davka od 24. maja 1869 centralna komisija na Dunaju iz zastopnikov vseh v drž. zboru zastopanih dežel. Komisija šteje 18 ndov in isto toliko namestnikov, ki so bili, kjerkoli mogoče, izvoljeni izmed ustavakov. Za Štajersko je voljen žl. Kellersperg, za namestnika Walterskirchen; za Kranjsko žl. Apfalter, za namestnika žl. Langer.

V 69. seji razvijal je Fux svoj predlog, da bi se v delegacije za naprej ne volilo več po deželah, ampak pomešano iz vse zbornice. Namen tej preuredbi je, kakar je odkritosrčno Fux sam rekel, da se samostalnost dežel tudi v tej stvari prekriža, kakor se je po direktnih volitvah v drž. zbor prekrižala. K sreči je pa predlog pri glasovanju s 153 glasovi proti 57 bil zavrnjen.

V tej seji se je začela splošna debata o delniški postavi. Po tej postavi ne daje več vlada dovoljenja akcijskim društvom, kakor jih tudi več ne nadzoruje, ampak opravlja to poseben nadgleden svet in društva na akcije se napravljajo svobodno po trgovinski postavi. — Pri tej priliki je gornje-avstrijski poslanec, dekan Pflügel, precej občutljivo zasegal vlado in posebno ministra provosodja, da se je tako malo gledalo na sleparije pri bankah, ki so toliko denarja ljudem iz žepa pograble, češ, saj ima vlada nadzorstvo, in vlada vendar ne more goljufij trpeti. Minister je sicer omenjenega poslanca in konservativno stranko sploh obiral, spodbil pa ni, kar je dekan Pflügel vladi očital. — Med poslanci je mnogo opravičnih svetovalecev in ti v zvezi z vladno stranko odbili so pri specielni debati nekatere prav koristne premembe, ki so jih posamesni poslanci nasvetovali.

V 71. seji je predložil minister pravosodja nenadoma načrt nove kazenske postave in jo brž ustmeno priporočil.

Mnogo poslancev je na odpustu, tudi grof Hohenwart.

Dopisi.

Iz Ljutomera. (Letina. Nesreča ob meji proti Ogerskemu.) V sredo 4. t. m. se je,